

MARGARET
ATWOODOVÁ

KOČIČÍ OKO

KOČIČÍ OKO

MARGARET
ATWOODOVÁ

Přeložila Kateřina Klabanová

Argo

KOČIČÍ OKO

CAT'S EYE

Copyright © O.W. Toad, Ltd. 1988

Translation © Kateřina Klabanová, 2022

Cover design © Tereza Králová, 2022

© Argo, 2022

ISBN 978-80-257-3876-4 (váz.)

ISBN 978-80-257-3960-0 (e-kniha)

Napsáno pro S.

Obrazy a ostatní soudobá umělecká díla v této knize jsem si vymyslela. Inspirací mi však byli takoví současní výtvarní umělci jako Joyce Wielandová, Jack Chambers, Charles Pachter, Erica Heronová, Gail Geltnerová, Dennis Burton, Louis de Niverville, Heather Cooperová, William Kurelek, Greg Curnoe či autorka popsurrealistické keramiky Lenore M. Atwoodová a původní tvorba v Isaacs Gallery.

Fyzikální a kosmologické postřehy jsem si vypůjčila ze strhujících publikací Paula Daviese, Carla Sagana, Johna Gribbina a Stephena W. Hawkinga a svému synovci Davidu Atwoodovi vděčím za poučné poznámky o teorii strun.

Děkuju Graemu Gibsonovi, že se mnou podstoupil i tuhle knihu, a díky si zaslouží i moje literární agentka, Phoebe Larmoreová, moje agentky v Británii, Vivienne Schusterová a Vanessa Holtová, redaktorky a nakladatelé Nan Taleseová, Nancy Evansová, Ellen Seligmanová, Adrienne Clarksonová, Avi Bennett, Liz Calderová a Anna Porteroová, stejně jako moje neúnavná asistentka Melanie Duganová i všechny ostatní moje nadpřirozené a čarodějné bytosti: Donya Peroffová, Michael Bradley, Alison Parkerová, Gary Foster, Cathy Gillová, Kathy Minialoffová, Fanny Silbermanová, Coleen Quinnová, Rosie Abellaoová, C. M. Sanders, Gene Goldberg, John Gallagher a Dorothy Goulbourneová.

„Když jí Tukanové řezali hlavu, nabrala stařena do rukou vlastní krev a odfoukla ji ke slunci.

„Moje duše přetrvá ve vás!“ vykřikla.

Od té doby vstupuje do těch, kdo zabijí, duše jejich oběti, aniž chtějí a aniž si toho jsou vědomi.“

– Eduardo Galeano: *Paměť ohně: Genesis*

„Proč si pamatujeme minulost, a ne budoucnost?“

– Stephen W. Hawking: *Stručná historie času*

I ŽELEZNÁ PLÍCE

1

Čas není přímka, ale rozměr, jako rozměry prostoru. Pokud můžete ohýbat prostor, můžete ohýbat i čas, a kdybyste měli dostatek znalostí a dokázali se pohybovat rychleji než světlo, mohli byste se vrátit do minulosti a existovat na dvou místech zároveň.

Tohle mi říkal Stephen, když už byl na škole, trávil spoustu času stáním na hlavě, aby se mu pěkně prokrvil mozek, věčně něco studoval a svetr do kaštanova se na něm málem rozpadal. Nechápala jsem tenkrát, co se mi brácha snaží sdělit, ale možná mi to nevysvětlil pořádně. Tehdy totiž pomalu opouštěl slova a jejich nepřesnost.

Ale díky tomu jsem začala vnímat čas jako něco, co má tvar, co může člověk vidět – průzračnou soustavu, která plyne a přelévá se přes sebe. Za časem se neohlížíte, ale díváte se skrze něj jako do vody. Někdy vypluje to, jindy ono, občas nic. Ale nic se neztrácí.

2

„Stephen říká, že čas není přímka,“ prohlásím. Cordelie protočí panenky, přesně jak jsem čekala.

„No a?“ Tahle odpověď uspokojí nás obě. Vymezí povahu času a vykáže na patřičná místa i Stephena za to, že nás má za „pubertáčky“, jako by jemu bylo bůhvíkolik.

Jedeme spolu tramvají do centra, což teď o zimních sobotách děláme často. V tramvaji je vydycháno a páchne tu vlna. Cordelie sedí nenuceně a sem tam do mě dloubne loktem, lhotejně civí na lidi kolem kovově lesklýma, šedozelenýma očima, z nichž se nedá nic vyčíst. Nikdo se jí do nich nevydrží dívat dlouho a já už jsem v tom skoro stejně dobrá. Jsme nepřístupná dvojka, sršíme vtípem, je nám třináct.

Vlňáky pod kolena jsme si přeškrtily páskem, límec zvedly po vzoru filmových hvězd, v ohrnutých holínkách lem z pánských pracovních ponožek. V kapse šátek, kterým nás doma vždycky vybaví, ale my si ho stáhneme, jakmile jsme z dohledu. Pokrývkou hlavy pohrdáme. Na neústupných rtech nám svítí rudá rtěnka, lesklá jako nehty. Myslíme si, že jsme kamarádky.

Tramvají jezdí hlavně postarší paní, nebo se nám tak aspoň jeví. A to nejrůznějších druhů. Elegantní dámy v kabátě na míru z kvalitního tvídu, k tomu rukavičky v barvě stejně jako seriózní klobouček s apartní ozdobou ze svěžích ptačích per po straně. Další jsou chudší, zřejmě přistěhovalkyně s tmavou šálou přes hlavu a ramena. Obloustlejší paní sebou kecnou, sveřepě svírají rty a nákupní tašky: ty určitě

vymetly všechny výprodeje a nakoupily za babku. Cordelie dokáže rozpoznat lacinou látku na první pohled. „Gabardén,“ odfrkne. „Bez vkusu.“

Ne všechny už to ale vzdaly, pár se jich ještě pokouší zaujmout, ohodit. Není jich moc, ale tím spíš vyniknou. Nebojí se vzít si šarlatovou nebo purpurovou, v uších se jim houpou náušnice a jejich klobouk připomíná spíš jevištní rekvizitu. Zpod šatů jim vykukuje spodnička v neobvyklých, svůdných barvách. Svůdná je až na bílou každá. Nechávací se obarvit na blond, modrým přelivem, nebo černou, která v kontrastu s průsvitnou pletí až zaráží a je matná jako kožich na vyhození. Namalovaná pusa přesahuje tu vlastní, nad ní fleky zdravíček, kolem skutečných očí ubohá a roztřesená snaha zkrášlit se. Tyhle většinou trpí samomluvou. Jedna bručí pořád dokola „skopová, skopová“ jako odrhovačku a jiná nám zase štouchá do nohou deštníkem a s pohoršeným „úplně nahá“.

Tyhle nás baví. Mají aspoň trochu šmrnc, nějakou vynalézavost a je jim jedno, co si o nich kdo myslí. Unikly, i když tak docela netušíme čemu. Podle nás si ty bizarní kostýmy i verbální tiky zvolily vědomě, a až přijde náš čas, budeme mít možnost volby i my.

„Přesně takhle budu jednou vypadat,“ kření se Cordelie. „Jenom si k tomu přiberu uštěkanýho pekinéze a budeme spolu vyhánět děti z našeho trávníku. Vezmu si na ně hůl.“

„To já si jako mazlíčka pořídím leguána,“ prohlásím, „a nosit budu jenom třešňově červenou.“ Protože jsem se nedávno dozvěděla, že není červená jako červená.

Teď mě napadá, že prostě jenom neviděly, jak vypadají. Třeba to mělo tuhle prostou příčinu: zhoršil se jim zrak. Ten teď trápí i mě: musím blíž k zrcadlu, takže se proměním ve flek, a pokud se odtáhnou dál, unikají mi zase detaily. Kdo ví, co si na sebe maluju já, s jakým moderním uměním na obličejí vyrazím ven? Když už se mi podaří trefit správnou vzdálenost, stejně váhám. Jsem v přechodu: někdy si připadám jako utahaná pětaticátnice, jindy jako čilá padesátka. Dost záleží na světle a nakolik přimhouříte oko.

Proto dávám přednost restauracím s růžovým interiérem – lichotí totiž pleti. V těch dožluta zežloutnete taky. Vážně jsem to zkoumala. Marnivost je k vzteku: chápu, proč to každá nakonec vzdá. Ale tak daleko ještě nejsem.

Nedávno jsem se přistihla, jak si nahlas něco broukám nebo že jsem cestou po ulici nechala pusu lehce pootevřenou a v koutku se mi objevila slina. Sice nepatrná, jenomže ona stačí špičička klínu, drobná prasklinka ve zdi, a časem – co vlastně? Jaká vyhlídka na směšnou výstřednost nebo na projevy bláznivosti se rozevře přede mnou?

Tohle bych nikdy nikomu neřekla, leda Cordelii. Ale kterou Cordelii bych si vybrala? Tu, kterou jsem si vysnila, tu v ohrnutých holínkách a se zvednutým límcem, nebo tu předtím, tu potom? Není jenom jedna bytost, nikdo z nás.

Kdybych se měla s Cordelií znovu setkat, co bych jí o sobě řekla? Pravdu, nebo cokoliv, čím bych se jí zalíbila?

Asi cokoliv. Pořád ještě mám tu potřebu.

Neviděla jsem se s ní tak dlouho. A nečekala jsem, že bych se s ní ještě kdy potkala. Ale teď, když jsem se vrátila, nedokážu málem projít ulicí bez přesvědčení, že právě zmizela za rohem, vešla do dveří. Rozumí se samo sebou, že tyhle fragmenty – rameno v kabátě z velbloudí srsti, lícní kost, lýtko – patří jiným, v celku to nikdy Cordelie není.

Nemám ponětí, jak by teď vlastně vypadala. Přibrala, ochablo jí poprsí, šednou jí chloupky kolem koutků? To sotva – všechny by je vytrhala. Nosí brejle s módními obroučkami, nechala si vyhladit víčka, prokvetly jí vlasy, nebo se barví? To všechno přichází v úvahu: obě jsme dosáhly hraničního věku, procházíme šedou zónou, v níž se ještě dá věřit, že tyhle podfuky mimo denní světlo zaberou.

Představuju si Cordelii, jak zkoumá rostoucí váčky pod očima, pleť, zblízka povolenou a zvrásněnou jako kůže na loktech. Povzdychne si a nanese krém, ten nejvhodnější. O vhodnosti krémů by měla přehled. Provádí inventuru rukou – i ty se trochu krabatí a křiví, tak jako moje. Nastává čas sukovatění, rty vadnou. Rýsuje se druhá brada, dokonce

i v potemnělých okýnkách metra. Ostatní si těch náznaků zatím nevšimnou, pokud se nepodívají příliš pozorně: jenomže my dvě si navykly dívat se pozorně.

Upustí osušku v barvě svých očí, nazelenalou jako moře, ohlédne se přes rameno a zrcadlo jí ukáže povislou kůži nad pasem, poskládanou jako na krku šarpeje, půlky ve tvaru krocaního laloku, a když se obrátí, vysušenou kapradinu vlasů. Představuju si ji v cvičebním úboru, jak se někde ve fitku barevně sladěná potí jako prase. Víím, co by o tom řekla, o tom všem. Jak jsme se jen škodolibě a s odporem hihňaly, když jsme u nich doma v dóze našly vosk, kterým si její sestry depilovaly nohy, tu ztuhlou hroudu plnou chlupů. Odmalička se vyžívala v grotesknosti těla.

Představuju si, že na ni narazím bez varování. Možná bude mít na sobě obnošenou houni a pletenou čepici, kterou snad stáhla z konvice na čaj, najdu ji, jak sedí na obrubníku, vedle sebe dvě igelitky a v nich všechny svoje statky, něco si pro sebe brblá. *Cordelie! Copak ty mě nepoznáváš?* oslovím ji. Moc dobře ví, kdo jsem, ale předstírá, že ne. Vstává a belhá se pryč na oteklých nohou, z děr na holínkách jí čouhají pracovní ponožky, naposledy ještě mrkne přes rameno.

Je to docela uspokojujivá představa, čím horší, tím větší zadostiučinění. Dívám se z okna nebo vyběhnu na balkon, abych líp viděla, jak si na ni počíhá chlápek na chodníku pode mnou, popadne ji, dá jí jednu do žeber – ránu do obličeje bych nezvládla – a povalí ji na zem. Dál už zajít nedokážu.

Ještě lepší je ta s kyslíkovým stanem. Cordelie už nic nevnímá. Přivolali mě k nemocničnímu lůžku, ale příliš pozdě. Vadnoucí kytice ve váze zapáchá, Cordelii vedou z nosu a zápěstí hadičky, je slyšet dech v agonii. Držím ji za ruku. Tvář má odulou a bledou jako neupečená sušenka, pod zavřenýma očima jí žloutnou kruhy. Víčka se jí nechvějí, ale prsty sebou tu a tam zlehka cuknou – nebo se mi to jen zdá? Sedím vedle ní a přemítám, jestli mám vytáhnout hadičky z kanyl, zástrčku ze zásuvky. Nulová mozková aktivita, říkají lékaři. Pláču? A kdo by mě asi tak přivolał?

Nebo ještě líp: železná plíce. Nikdy jsem železnou plící neviděla ve skutečnosti, jenom fotky v novinách a na nich děti v ní v dobách, kdy ještě řádila obrna. A ty fotografie – železná plíce připomínající obří rohlík, z kovu vykukuje hlava jako párek, vždycky dětská, na polštáři kolem vějíř vlasů, vypoulenýma očima zírá do noci – na mě zapůsobily víc než historiky o tom, jak se děti propadly na ledě a utopily se nebo si hrály na kolejích a vlak jim přejel ruce nebo nohy. Obrnu mohl člověk dostat, aniž tušil jak a kde, a železná plíce by ho zchlamstla, aniž věděl proč. Něco vdechl nebo snědl nebo se nakazil z peněz osahaných spoustou lidí. Těžko říct.

Železnými plícemi nás strašili nebo jimi argumentovali, když nám potřebovali zakázat něco, co jsme chtěli dělat. Zapomeň na koupaliště, na letní davy. *Chceš snad strávit zbytek života v železných plících?* Hloupá otázka, ačkoliv mě život těch nebožátek neschopných pohybu záhadně přitahoval.

Cordelie sevřená železnou plící, která jí pomáhá dýchat, jako když se hraje na tahací harmoniku. Kolem ní to mechanicky sípá. Je plně při vědomí, ale nemůže se pohnout ani promluvit. Já vejdu do místnosti, hýbám se, mluvím. Setkáme se očima.

Musí přece někde žít. Klidně by se mohla vyskytovat ani ne míli ode mě, nebo bydlet v sousedním bloku. Jenomže nakonec mě stejně vůbec nenapadá, co bych dělala, kdybych na ni náhodou narazila, třeba v metru, kdyby si sedla naproti mně nebo čekala na nástupišti a četla si reklamy. Stály bychom tam vedle sebe, sledovaly čokoládovou tyčinku v sevření rudých rtů a já bych se k ní otočila a řekla bych: *Cordelie. To jsem já, Elaine.* Obrátila by se ke mně, vykřikla by teatrálně? Ignorovala by mě?

Nebo bych já ignorovala ji, kdybych měla tu možnost? Nebo bych k ní beze slova přistoupila a objala ji? Popadla bych ji za ramena a třásla s ní a třásla?

Jsem na nohou snad už hodiny, sešla jsem z kopce k centru, kam už tramvaje dávno nejezdí. Večer se šedavě rozpíjí v akvarelu, v aerosolu podzimního města. Počasí se tu každopádně nezměnilo.